

1790 Fjellplassen på Frosta

Oksespannet sleit seg fram på den dårlige veien fra Kvamman på Frosta, hvor den lille familien hadde overnattet. Nå hadde de nettopp rastet ved Skardtjønna, og håpet på å kunne legge siste etappe bak seg før kvelden kom. Den 39-årige Ole Olsen gikk og holdt i tauet på oxen for å hjelpe dyret å ta det rette sporet der veien var som dårligst. Han titter bak seg, hvor kjerringa, Ranni, holdt et godt tak om deres toårige Ellev. Ved siden av løp sønnen Ole på sju. Ole senior var spent på hvorvidt oxen ville klare seg i den bratte hellinga. Veien gikk oppe i åskammen, og kom så ned mot vannet for så å ta en skarp sving og stupbratt opp til bestemmelsesstedet, som ble kalt for Fjellplassen. Ole tenker tilbake noen dager, da han hadde vært på stedet og klargjort ankomsten. Da hadde han, som tidligere, tatt seg fram langs den gamle ferdselsvegen over Miga ned mot Markhusan, forbi det store vannet og så beint opp i fjellsiden. Han hadde vært der flere ganger sist høst og satt opp et provisorisk hus av litt plank, stein og jord. Gjennom et par år hadde han gjort sine rekognoseringsturer. Han visste at både det store vannet nedenfor var fullt av fisk, likeså Kristivikvatnet og Laupavatna innenfor den store heia bak Fjellplassen. På sine turer hadde han og lagt merke til storfugl og liryper. ”Matauke skulle det nok bli godt om”, tenkte Ole. Hans første bekymring var nå om været holdt seg, slik at de unngikk regn også resten av dagen. Et eventuelt regn ville gjøre krøtterveien sleip og ufremkommelig for et oksespann. - De hadde vært husmannsfolk på Melhusplassen i Åsen de siste sju årene. De fikk tre barn, men dattera Ranni døde etter noen få måneder i 1786. Nå hadde de en drøm om å få noe for seg selv. ”Eiendomstrangen er den sterkeste drift menneskeheten er i besittelse av”, sier Ole litt halvhøyt for seg selv. Nå når han øynet en løsning skulle ingenting stanse dem. Han var sterk, tålmodig - glad i en dram, kanskje? Men han var ikke naiv. Han visste at det ville bli et slit. Visste at motgangen ville komme også for sin egen familie.

Ole tenkte på faren, Ole Gabrielsen Fonnå (f. Hoplen) - som hadde giftet seg tre ganger. Først med enka Ingeborg Svenddatter Fonnå. Da hun døde i 1739, giftet han seg på nytt året derpå med Gjertrud Hellem. Selv ble vår Ole født som nr. 6 i en ungeflokk på først 7. Deretter kom det fire unger til i tredje ekteskapet, da mor til Ole døde i 1755 og faren gifter seg for 3. gang med Berit Løvtangen i 1756. Ole var kun fire år da mora døde, men han husker henne som

selve ankeret. Tryggheten, smilet og varmen som alltid omga henne. Han husket så altfor godt barndommen. Ikke bare var det fullt av unger, men livet krevde sin pris på Fonnå. Faren og stemora ble preget av det. Ole tenker tilbake til 1771. Da dør hans storesøster Ingeborg (f. 1741) i sin beste alder skulle en tro. Men slik var det nok ikke. Førstefødte Ingeborgs bortgang var nok ventet. Familien hadde ei ny Ingeborg i bakhånd, f. 1750. I vår tid høres dette noe merkelig ut, mest kynisk, men på 1700-tallet lå det tidlig i kortene hvem som ikke ville klare seg. En godtok det. Den andre Ingeborg ble forlovet med drengen Ole Helgesen i Leangen. Men han dør i 1772 før de fikk giftet seg. Og nå tok det på en måte løs. Broren Anders dør brått og uventet omkring 30 år gammel. Bror nr. 2, Gabriel - mister sin kone, og bror nr. 3, Jens - dør i 1778, 25 år gammel. ”Det var så merkelig”, tenker Ole der han klapper til oksen for å øke trekk-krafta over et gjørmehull. - Det var jo som barn eller gammel en døde. Nettopp slik som hans to halvsøsken, Mikal på 10 år og Malena på 8 år som ble innhentet av blodsotten i det forferdelig året 1773. Ole visste at de ikke var den eneste familien som ble rammet, men han følte etter hvert som han vokste til at det kanskje var i meste laget at halve ungeflokken ble borte, samtidig som de attpåtil ble foreldreløse ganske så tidlig. Far og husbonde Ole dør nemlig i 1767, og mor og stemor Berit dør i 1771. Der satt de igjen alene. Det som reddet dem var deres selvstendighet gjennom at de ble voksne så tidlig. De hadde ikke noe valg.

Slik møter vi Ole Olsen Fonnå en vårdag i 1790. Han har tatt med seg familien til en ny og uvisst fremtid på ei hylle langt unna sivilisasjonen. Dypt inne i skogen, langt oppe i ei bratt fjellside skulle han skape sitt eget hjem. Ole Olsen Fjellplassen ble født i 1751. Døde 26. april 1822. Han giftet seg i 1783 med Ranni Ellevsdatter Hammeren, født 1755, død 5. september 1832. De var husmannsfolk fra Melhusplassen i Åsen fra våren 1783. Flyttet til Fjellplassen på Frosta ca. 1790. Med stor sannsynlighet var plassen ubebodd da Ole kom til stedet. Rett nok ble jorda drevet og et par mindre primitive hus var nok satt opp, mest som høyløe å regne - samt vindskjul. Det var nok Ole som tok til å utbedre plassen, og fikk satt opp de første skikkelige bygninger fra 1793 og utover - etter omsider å ha fått bygselbrevet. Ved århundreskiftet består familien av Ole og Ranni, og deres tre barn: Ole på 17, Ellev på 13 og lille Gjertrud på 1 år. Kolbein Viktil, som selv har røtter til Fjellplassen, har gjennom sine kontakter klart å finne dokumentasjon på at Ole ble innkalt til såkalt sakristirett, som var

kirkens vern av moralske verdier. Det var en etterlevelse av skriften fra katolsk tid, men fant sted i full åpenhet og offentliggjøring. Det interessante i dette tilfelle er at det var Ranni som ”anmeldte” sin mann til kirka. Ole var ifølge rettsdokumentene en liten rundbrenner, altså en som var litt for glad i ”piker, vin og sang”.

Sønnen Ole Olsen Fjellplass (1783-1854) ble gift omkring 1812 med Elisabeth Jonsdatter Drogsettrø fra Stjørdal, f. 1784. Hun skal ha blitt med Inger Sve fra Skatval da hun skulle gifte seg til Hyndøya. De bor trolig sammen med foreldrene til Ole på Fjellplassen de første årene. Her får de også ei datter, Jonetta, f. 1813. Ole og Elisabeth ryddet seg en liten plass de kalte Lunden under Sundalen i Åsen. Her var de husmenn mellom 1820 og 1830. Fjellplassen lå trolig øde i disse årene (faren Ole Olsen døde på Fjellplassen i 1822). Mens de var husmenn i Lunden fikk de tre sønner: Petter Olaus f. 1820, Rasmus f. 1825 og Benjamin f. 1830. I 1830 (eller 1832) flytter Ole og Elisabeth tilbake til Fjellplassen for å overta, skjønt det også er nevnt at Ole jr. fikk skjøten i 1827 - hvorpå det ville være naturlig å flytte, dersom da ikke visse forpliktelser, krav eller vilkår var tilknyttet.

Det er mulig at Ole jr. ved ankomst Sundalen møtte den 19-årige Ole Øvre Richter, yngste sønnen på gården, for øvrig onkel til statsminister Richter, som tok sitt egen liv i Stockholm i 1888. Det kan nok hende de møttes av og til de to Olene, for så å skilles på to vidt forskjellige veier her i livet. Ole Olsen til den lille fattigslige Fjellplassen, mens Ole Øvre Richter overtar storgården Mæle på Stjørdal, og blir en såkalt proprietær. Se *Stjørdalens krønike*, bind 8 - side 23. Det fortelles fra Sundalen at den franske prinsen Ludvig Filip (1773-1850), sønnen av hertugen av Orleans, under sin landflyktighet i 1795 oppholdt seg en stund hos familien Richter. Lignende tradisjonsfortelling forefinnes fra Værnes Hovedgård. (Se bind 2 - side 104). Som politisk flyktning reiste han incognito. Prinsen ble senere kong Ludvig Filip av Frankrike (borgerkongen). Dette ble ikke siste gangen han reiste rundt ”forkledd”. Da han ble tvunget til å gå av i forbindelse med februarrevolusjonen i 1848, reiste han som ”Mr. Smith” til England.

Fra Fjellplassen til Amerika

Jonetta, datter til Elisabeth og Ole, blir gift i 1836 (se Hojem 51/1). Odelsgutten Petter Olaus gifter seg i 1853 med Ane Martha Gustad fra Ekne. Det synes som Petter gir fra seg odelen til broren Rasmus. Petter drar i stedet for ”odelen” til Amerika i 1866 sammen med sin nevø

nevnt i epilogen. Petter får over sin familie til Amerika i 1868, som bestod av hustru Ane Martha (47), Ole Olaus (10) og Maria (7). De forlot Trondheim den 28. april 1868. Rasmus, født i 1825, eier Fjellplassen i 1865. Han ble gift med Dorthea Malena Arntsdatter, f. i Skogn i 1824. I 1869, nøyaktig på ett årssdagen etter sin svigerinne, utvandrer Rasmus til Amerika med sin familie, som bestod av barna: Anton 18 år, Anna Lovise 11 år, Johan Arnt 8 år og Dina på 2 ½ år. Likeledes broren Benjamin og hans kone Venke Marie, med barna Amelia og Odin Albert. De hadde tilholdssted på Krogstad i Skogn. De hadde nok gjennom tilbakemeldinger fra broren Petter Olaus blitt anbefalt å komme etter til Amerika. I lag med disse to brødrene drar også deres 84 år gamle mor, Elisabeth. Så den 29. april står de alle på dekket av SS Norway ute i Trondheimsfjorden og tar farvel med Frosta for aller siste gang. Ei gammel mor med to sønner og deres familier var på vei til Quebec, Canada. De skjønte nok der og da at de aldri mer ville få se Fjellplassen. Søster Jonetta, den førstefødte på Fjellplassen i den generasjonen, døde i 1866 på Hojem, kun 53 år gammel. På den tiden hadde hun blitt enke to ganger og mor til 9 gjennom disse to ekteskapene. Hun mistet 4 av dem som barn, blant annet "han Olaus" tre ganger. Hun tok nok ikke sjansen på å døpe den siste for Olaus. Det var ingen igjen på Fjellplassen. De andre ungene til Jonetta, som trolig hjalp Elisabeth og de andre av sted, var spredt over hele Frosta og skulle bli de som dermed førte slekta videre her i Trøndelag, hvor blant annet mine kontakter og kilder er: Kolbein Viktil, Rolf-Einar Pedersen og Boris Kvamme, alle tippoldebarn av Jonetta fra Fjellplassen. Hva gjelder Kolbein Viktil, har han to forgreininger tilbake til Fjellplassen. Og i tillegg tilhører kona, Bjørg - ei tredje grein til Fjellplassen.

Brit og Rolf-Einar Pedersen

***Oddlaug, Otelie Leonora og Boris Kvamme
1. september 2009***

Kolbein Viktil

I papirer fra familien til Rasmus i USA heter det seg at da de skulle reise til Amerika, bar de med seg en robåt fra Fjellplassen. Den satte de på "sjøen" og rodde over til Trondheim. Det tok hele 2 dager. Men slik var det nok ikke. De kom trolig med vanlig flyttelass med hest og kjerre ned til ei eller anna kai på Frosta, hvor en båt tok de over til byen i løpet av et par timer. 2-tallet har nok fått en viss dramatisk proporsjon over seg, ganske så naturlig og gjenkjennelig fra andre utvandrerhistorier. Det heter seg at mor Elisabeth sang en sang da de forlot Fjellplassen. Dette er en tradisjon vi kjenner godt fra andre kulturer i verden. Da Elisabeth kom til Trondheim, som for henne måtte ha fortonet seg kjempestor i alle henseende, trodde hun at hun var kommet til det de kalte Amerika. For hun utbrøt: "Oi, det var en lang tur til Amerika".

Det er noe mektig, noe kraftfullt over Elisabeth, der hun fremstod som en typisk representant for disse sliterkjerringene som var så bundet. Disse som knapt noen gang kom seg unna, mest aldri hadde ei stund for seg selv, men var det dominerende midtpunktet gjennom alle typer funksjoner på et lite bruk. Hun visste kun om tre ting: arbeid, arbeid og atter arbeid.

Barnestell, matstell, fjøsstell etc. - mye motgang og strev. Døden var ofte på besøk. Så blir hun med til Amerika, som et femte hjul på vogna. Følte seg kanskje til bry. Og verre skulle det bli. Kort tid etter ankomst USA blir hun blind. Hun som skulle passe på de minste. I stedet for ble det de som passet på henne. Da de hadde vært i Amerika i et halvt år, bryter det ut brann i det tørre og brannfarlige huset de bodde i. Elisabeth er alene hjemme med det yngste barnebarnet Dina. Treåringen leier og redder sin bestemor ut av flammene. Elisabeth dør i

Volin, Sør-Dakota på toårsdagen etter at hun forlot Norge. Muligens er hun gravlagt i Vangen Lutheran Cemetery, Mission Hills, SD.

Brødrene Olsen og deres familier kom via Quebec, over The Great Lakes og ned til Chicago, og så rett vestover til Rock Island ved Mississippi. Alt dette trolig etter avtale med sin bror, Petter Olaus. Her ble de værende de første tre årene, hvor de alle tre brødrene trolig livnærte seg som murere og snekkere. I 1872 flytter de til området rundt Volin, som ligger 16 miles (26 km) fra Yankton, sør av Sioux Falls, Sør-Dakota. Jernbanen kom til Yankton i 1873 og til Volin i 1885. Før den tiden kom varer med dampbåt, hest eller oksespann.

Mor Elisabeth var nå som nevnt død, og de tre brødrene: Petter Olaus, Rasmus og Benjamin fra Fjellplassen opparbeider hver sine farmer ved siden av hverandre. I tillegg kommer Anna Augdal Ellefson over. Hun var søster til Dorthea (kona til Rasmus), og reiste alene til Amerika med sine tre barn på 14, 11 og 9 år - etter at hennes mann, Bernt, døde. Området rundt Volin ble som et lite familiedynasti. Og hjemme på Frosta hadde familiegrenene vokst etter Jonetta, søster til de tre utvandrede Fjellplassguttene.

Etterkommere fra Fjellplassen

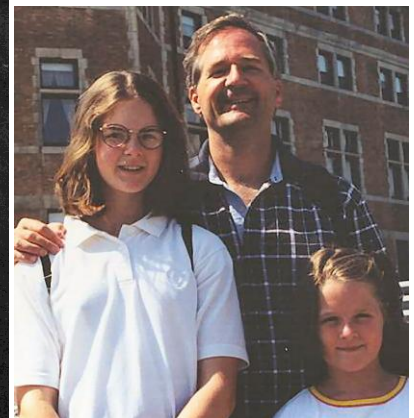
Petter Olaus var eldste sønnen fra Fjellplassen, f. 25. juli 1820 d. 15. desember 1918. Gift med Ane Martha Olesdatter (1821-1919) den 24. oktober 1853. De hadde barna: Ole Olausen f. 1855, Marie f. 1860 og Lawrence. (I ulike skriv benyttes både Petter, Peter og Peder litt om hverandre). I familienotater har flere stilt spørsmål om hvorfor Petter Olaus ikke overtok Fjellplassen til tross for odelsretten. Det antydes at hans kone Ane Martha ønsket så

sterkt noe for seg selv, uten å være avhengig av svigerforeldre og svigerbrødre. Det reflekteres også gjennom det faktum at hun lot Petter Olaus reise til Amerika for å rekognosere, mens hun satt alene tilbake med småungene. Det er mye som tyder på at Ane Martha heller ikke likte Rasmus dominante holdning. Ane Martha var visstnok en meget sterk og selvstendig kvinne. Nå var ikke Petter Olaus mindre uavhengig. Han fremstod som den store lederen, og var den i Amerika innen familien som tok de fleste initiativ. Han var skolelærer og rei hver dag de 15 km til skolen for å undervise. Han var ledende innen kirken så vel som politikken.

Benjamin Kvammarken Olsen var yngste sønnen fra Fjellplassen, f. 14. april 1830, døde 6. oktober 1899. Han giftet seg med Marie Kommen, og de hadde barna: Amilia 1858, Odin Albert 1861, Emilie og Ida Kormelia 1885. Harvey Richard, f. 1925 - bor i Roseau, Minnesota. Han er oldebarn av Benjamin. Mora var Olga og bestefar var Albert. Sistnevnte var født på Frosta den 19. september 1861. Døde i 1941. Søster til Albert, Emilie - ble gift med John Olsen. De fikk fem barn. Den ene av disse var Alfred Holmes, som igjen er bestefar til Mark Holmes, f. i Kabul (faren var i US-Army) - og er en av mine kilder. Mark er derved tippoldebarn av Benjamin fra Fjellplassen. Mark jobber som analytiker i Trust bank, er gift med Donna og de har døtrene Linsey (24) og Kelly (17). De bor i Richmond, Virginia.

Ca. 1910: Familien til Emilie, datter til Benjamin fra Fjellplassen. Emilie sitter til høyre. I midten bak står Alfred, bestefar til Mark

Mark Holmes med sine to døtre, Linsey og Kelly i 1999

Det kunne vært skrevet side opp og side ned om de tre brødrene fra Fjellplassen som emigrerte til Amerika, og deres familier og etterkommere, som selvsagt teller ganske så mange "over there". Men det vil føre for langt innen et slikt kapittel. Jeg har derfor valgt å konsentrere meg mest om Rasmus sin familie, siden han fremstår som den mest fargerike fra Fjellplassen - samt mest tilgjengelig gjennom kildematerialet fra Harriet Isdahl Rogenes, tippoldebarn av Rasmus.

Ramus Olsen Fjellplass ble født 20. februar 1825. Den 18. november 1850 gifter han seg med Dorthea Malena Augdal, f. 29. september 1824, død 11. august 1919. De

Dorthea og Rasmus

fikk fire barn som alle ble født på Fjellplassen: Anton, Johan, Anna Lovisa og Dina. I USA var det 6 miles (9,6 km) fra farmen til Rasmus og inn til Volin. Det fantes ikke trær i området, så Rasmus bygde til å begynne med "a sod shack" (jordhytte). Den 20. august 1872 stod Rasmus i Court House for Yankton County, og fikk sine 160 acres (640 mål). Han hadde betalt 14 dollar for å bli amerikansk statsborger.

Været kan være kaldt der ute på prærien, og den første vinteren var nok en påkjenning for familien. Ikke fikk de dyrket noe første sommeren, ikke gravd brønn og det var rett og slett ganske så kummerlig de første månedene. De kjempet mot tiden. Vinteren var i anmarsj. I januar 1873 hadde Rasmus likevel fått bygd sitt enkle hus, en stall, gravd en brønn, plantet noen trær og dyrket 50 mål. Rasmus var en flink farmer og meget hardtarbeidende. Han var selvsagt ikke vant til å få noe gratis, og hans oppvekst på Fjellplassen hadde lært ham livets realiteter. Det heter seg fra familien i USA at Rasmus var bestemt og stridig av seg, ganske så bastant og noe kritisk til sin kone, som var svært så stille og beskjeden og aldri motsa sin mann. Rasmus ble brått syk høsten 1913. Han fikk problemer med blæra. Hans doktor tok kontakt med en lege i Sioux Falls som kom til Volin, og de opererte Rasmus på hans kjøkkenbord. Han døde en uke senere, den 13. november, 88 år gammel.

Anton, eldste sønnen til Rasmus, ble født den 19. november 1850 på Fjellplassen, døde 23. august 1939. Han ble gift med Caroline Roley den 18. september 1881, og de fikk barna: Ragna 1882, Carl Oscar 1884, Alma 1886, Arthur 1888, John 1896, Ludwig 1898, Otto 1901, Amanda og Rone. -

Johan Arnt Olsen (sønn nr. 2 av Rasmus) ble født 2. juli 1861, døde 29. juni 1925. Han ble

gift med Margaretha Gustad den 29. mai 1897. De fikk barna: Ethel 1898-1972, Reinhard 1900-1979, Martin 1902-1967, Dora 1899-1990 og Minnie 1905. Reinhard var den eneste som giftet seg, men hadde ingen barn. Han overtok farmen etter Rasmus. Nevøen til kona til Reinhard overtok deretter gården.

Yngste jenta til Dorthea og Rasmus, var Dina. Hun ble født på Fjellplassen den 30. mars 1866, døde i Amerika 29. juni 1959. Hun ble gift med August Stene. De fikk barna: Anna, Delma, Edna, Lillian, Ella, Norman, Arthur, Olin og Henry.

Søstrene Dina Stene og Anna Lovisa Nissen

29. mai 1897 Johan og Margaretha Olson

Og til slutt var det så Anna Lovisa Olsen Nissen, tredje barnet til Rasmus. Hun ble født på Fjellplassen den 29. november 1856, døde 19. juli 1945. Anna fikk seg jobb på et hotell i Yankton. Deretter ble hun hushjelp hos en doktor. Da det store gullrushet fant sted i Black Hills, SD tok legen Anna med seg dit. En danske med navnet Christian Nissen kom til Yankton i 1873. Han startet et firma som brakte forsyninger til det lille tettstedet. Under gullfeberen som herjet dro han med varer fra Yankton til Black Hills. Det er ikke kjent om Anna Lovisa møtte Christian i Black Hills eller hjemme i Yankton, men ifølge tradisjonsfortellingen i familien giftet de seg et sted i Black Hills i juli 1879, trolig i Deadwood, stedet vel mest kjent for mordet på Wild Bill Hickok (dead mans hand). Black Hills, som var Lakotaindianernes hellige sted, er nok for den typiske turist mest kjent på grunn av Mount Rushmore (skulpturene av fire amerikanske presidenter), samt noen minutter unna det som skal bli verdens desidert største skulptur: Crazy Horse. Harriet Isdahl Rogenes (oldebarn av Rasmus) har lett etter bryllupsattesten ved flere kirker i området, men ikke funnet noe. South-Dakota startet da heller ikke med registrering av fødsels-, bryllups- og dødsattester før i 1900.

Anna Lovisa og Christian fikk barna: Henry i 1880, død før 1885 (difteri), Dora f. 1882, død før 1885 (difteri). Robert 1886-1962, Cora 1888-1969 og Mabel 1892-1978. Familien synes å ha bodd i Black Hills noen år. Så flyttet de tilbake til Yankton, og i 1891 dro de til en farm ikke så langt unna ved et lite tettsted de kalte for Irene. Her ble de medlemmer av Trondhjem Lutheran Church, og Mabel ble døpt der. Christian var både farmer og predikant for Hauge Synod. Han dør den 5. januar 1899 av lungebetennelse. Da mannen døde fikk Anna Lovisa 80 acres (320 mål) fra sin far, Rasmus. Anna Lovisa og hennes 13-årige sønn Robert drev gården som best de kunne. Robert giftet seg og får to barn. Hans unge kone dør i 1916 da barna er to og fire år gamle. Bestemor Anna Lovisa overtok familien. Helsa begynte å skranke. Hun fikk flere slag, og under depresjonen i 1929 mistet hun alt hun eide, inklusivt farmen, da banken i Irene gikk konkurs. Anna Lovisa flyttet til sine to døtre i Minnesota, hvor hun bodde vekselvis tre måneder hos Cora og tre måneder hos Mabel.

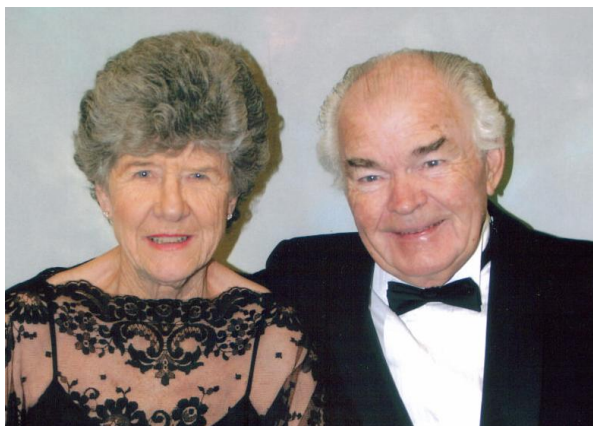

*Ca. 1892: Christian og Anna Lovisa Nissen
Robert, Cora og Mabel*

Trondhjem Lutheran Church ble bygd i 1872 etter initiativ blant annet fra Olsen-brødrene. Det var også ”gutungan” fra Fjellplassen som utviklet kirka gjennom de nærmeste tiårene. Familien fra Frosta hadde et meget sterkt religiøst engasjement. Når det er sagt, må en ikke glemme at kirka var det naturlige samlingsstedet i mils omkrets, og fungerte på den tiden som mer enn kun ei kirke. Nevnte Anna Lovisa, datter til Rasmus, var den første som ble konfirmert i kirka. Kirka ble ødelagt av brann i 1902. Den neste kirka ble også ødelagt av brann i 1952. Den tredje kirka ble bygd i 1954. Tjenestene ble forrettet på norsk inntil 1934 da menigheten vedtok etter avstemning at halvparten av tjenestene skulle foregå på engelsk.

Trondhjem kirke

2007: Harriet og Donald Rogenes

Clara Isdahl Hickey 100 år

Magnus Isdahl, far til Harriet Rogenes (min hovedkilde i USA), kom til Amerika fra Isdalstø ved Bergen i 1905. Han dro alene som 15-åring via Liverpool til Ellis Island. Ved ankomst Amerika hadde han kun 8 dollar i lomma. Han tok et tog til Sør-Dakota, hvor han ble møtt av sin bror Ludvig, som jobbet som gårdsgutt hos Rasmus Olsen fra Fjellplassen. Disse to brødrene hadde ytterligere to brødre som jobbet på gårder ved Lake Andes. Ludvig giftet seg i 1908 med Cora Nissen, barnebarn av Rasmus. På den tiden var alt land okkupert i området, og de flyttet og fant sitt nybrotts hjem i Hettinger, Nord-Dakota. Det gikk ikke særlig bra, og de kom tilbake til Yankton, for så å dra østover til Minnesota. Deres barn, døpt Clara - ble født *in a sod hut* (jordhytte) den 10. august 1909. I 2009 fylte hun altså 100 år, og er den eldste av slekta til folket fra Fjellplassen på Frosta. Magnus Isdahl fortsatte å bo i lag med brødrene sine rundt Lake Andes. Han giftet seg med Mabel Nissen, søster til ovennevnte Cora og dermed barnebarnet til Rasmus. Mabel og Magnus flyttet til Spicer i Minnesota. De fikk 12 barn, hvorav flere døde tidlig i sitt liv. Deres ene datter, Harriet - som i dag lever med sin mann Donald Rogenes i Tuscon, Arizona forteller om sin familie og søsken - alle oldebarn av Dorthea og Rasmus, og derved rett nedstammende fra Ole og Ranni (tipptippoldeforeldre) som bygde Fjellplassen i 1790. Harriet Isdahl Rogenes har vært visepresident for en større bank og hennes mann, Donald - var ingeniør tilsluttet Apollo programmet (første månelandingen).

**Bryllup 20. mars 1908: Cora Nissen og Ludvig Isdahl
Bak: Robert Nissen, Jenny, Magnus Isdahl og Mabel Nissen**

1911: Mabel Nissen og Magnus Isdahl

Mabel og Magnus sitt barn, Otilda, dør seks år gammel. Deres tredje barn, Henry Albert, dør plutselig i en alder av 30 år. Han etterlot seg fire barn under seks år. Deres femte barn kom med i krigen. Han het Chester. Hans fly ble skutt ned over Tyskland, og Chester ble tatt til fange. Noen år senere dør han i ei båtulyskade. Norman Isdahl, som var nummer sju i rekken, kom også med i 2. verdenskrig, og ble drept på D-dagen under invasjonen i Normandie. Deres niende barn, Harry - døde av et vådeskudd under ei hjortejakt. Noen måneder etter den tragiske ulykken, dør Harrys sønn Alvin av polio. Dette barnebarnet av Mabel hadde selv tre små barn, og Mabel måtte ta seg av disse små mens mora (svigerdattera) passet sin syke mann. Et annet barnebarn av Mabel, Brook Halsey (sønn av Shirley) dør av røykforgiftning 37 år gammel. Og mens alt dette pågår, kommer Anna, mor til Mabel, flyttende (nevnt et par avsnitt ovenfor). Og det slutter ikke med dette. Husbonden Magnus blir påkjørt av en bil da han skulle krysse en fotgjengerovergang og døde ei uke senere.

Med blodsband til Fjellplassen: Familien Mabel og Magnus Isdahl, 24. august 1940
Bak: Nora, Norman, Albert, Florence, Chester og Helen
Foran: Alice, Magnus, Shirley, Leonard, Harriet, Mabel og Harry

At vi i det hele tatt har oversikt og kontakt med Fjellplassfolket i Amerika, skyldes avdøde lærer Laila Rokseth (f.1934) og hennes klasse 9B på Frosta i 1977. I magasinet "The Viking", utgitt av Sons of Norway - satte de det året inn en annonse hvor de søkte kontakt med etterkommere fra Frosta. På den måten kom de i kontakt med to ulike greiner av de som utvandret fra Fjellplassen, og som i sin tur ikke hadde kontakt seg imellom eller faktisk visste om hverandre. Senere dro Bergljot Brenne og Astrid Aatlo (oldebarn av Jonetta) over til USA og etablerte kontakten.

Laila Rokseth

Fjellplassen

Fjellplassen ligger i lia nord av Sottjønna på Frosta, ikke så langt fra grensa til Ekne og Levanger kommune. Det var en tidligere husmannsplass, og en del av bygningene er fra slutten av 1700-tallet. Lite er gjort med bygningene siden 1860-årene, da relaterte familie i dette kapittel emigrerte til Amerika. Nord-Trøndelag fylkeskommune har definert Fjellplassen som verneverdig og et kulturminne, spesielt fordi den har en så høy grad av autensitet. Miljøet rundt bygningene er uforstyrret, og det er ingen moderne

installasjoner innen rekkevidden som kan forstyrre opplevelseskvaliteten. Fjellplassen har derfor stor historisk verdi. Det bodde folk der frem til 2. verdenskrig. Fjellplassen er en av disse plassene som lå litt øde til, og kunne i sin tid fungere som en liten miniskysstasjon, et sted hvor farende fikk hvile litt. "Veskjøttene" var nok innom Fjellplassen rett som det var. Dette var vandrende handelsmenn, forløperne til handelsreisende. De var kramkarer med et noe frynset rykte. De bar nok ofte med seg en del spesidaler. En *veskjøtt* fra Värmland i Sverige kom til Fjellplassen på 1860-tallet. Han spurte om veien til Frosta. Han ble feilaktig dirigert til motsatt side av Sottjønna (sør-østover). Tradisjonsfortellinga tilsier at vedkommende ble drept og stukket ned i ei søkkemyr. Etter den tiden ble visstnok økonomien merkbart bedre hos folket på Fjellplassen! Trolig er dette ei vandresoge. Vi kjenner til tilsvarende fra andre steder i landet!

Foto: Kolbein Dahle

16. september 1751 bygsler fogden i Stjør- og Verdal, herr Peter Arnet plassen til Jon Sørensen Aasholmen for 6 riksdaler. Peder Arnet var mannen som dømte Ingeborg Klockkhaugen til døden. Hun ble sammen med stefaren halshugget på Langøra på Stjørdal den 17. mars 1750 (se *Stjørdalens krønike*, bind 2 - side 82). Det synes som at Fjellplassen før dette var underlagt lensmannsgården på Frosta, og lå litt øst for nåværende plass. Nevnte Jon

Sørensen dreiv Fjellplassen frem til sin død i 1765. Da overtar Hågen Andersen. Han var bygselmann frem til 1793. Ole Olsen som kom flyttende med sin familie til Fjellplassen i 1790, må ha hatt en egen overenskomst

På Fjellplassen 10. august 2009

f.v: Kolbein Viktil, Jon Olav Fossli, Grete Fossli og Arnstein Fossli

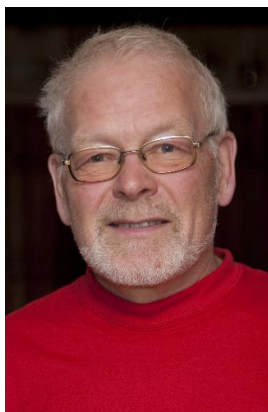
Asbjørn Fossli

med denne Hågen, siden Ole Olsen ikke mottok bygselbrev på plassen av futen Samuel Lind før den 13. august 1793.

Arnt Olsen Vikan (f. 1802) eide Fjellplassen i flere år. Han var ugift og bodde i lag med sin søster Karen (f. 1805). Fjellplassen synes ubebodd i 1875. Magnus Mortinussen Åtloelven (f. 1846) ble i 1869 gift med Johanna Lucie Lillevik (f. 1843). I 1900 står han oppført som selveier. De fikk sønnen Anton Martin Fjellplass (1870-1953), som en stund bodde på Fjellplassen. Ola Hansen Alstad eide Fjellplassen i 1916/17. Han solgte den til Andreas Fossli (oldefar av dagens eier), som drev plassen frem til 1938 som tilleggsbruk til småbruket Fossli ved Staur. Da solgte han stedet til sin sønn Arne Fossli. Deretter tok Asbjørn Fossli (f. 1936) over plassen i 1969. Pr. 2009 er det nevøen Arnstein Fossli (f. 1968), sønn av Grete og John Olav Fossli, som eier Fjellplassen. Arnstein fikk skjøte på eiendommen den 1. mai 2001. Arnstein Fossli er bosatt i Trondheim, ugift. Utdannet siviløkonom ved Norges Handelshøyskole, og arbeider som rådgiver hos Senter for statlig økonomistyring i Trondheim. Ved siden av interessen for Fjellplassen, er Arnstein meget aktiv innenfor dykking, både i Norge og i utlandet (f.eks. dykking i Rødehavet og i Sør-Øst Asia). Ellers er han en meget jordnær kar som nyter friluftslivet gjennom ski (bl.a. turrenn), kajakk, fjellturer og jakt.

Fjellplassen er på ca. 86 mål, hvorav ca. 11 mål dyrket. Selv om ikke stedet har blitt drevet som selvstendig bruk, har plassen blitt brukt til dyrking av bær, poteter og høy, samt okser og sauer har nyttet beitet. De siste årene har kulturlandskapet blitt holdt ved like ved regelmessig slått. Dertil har det blitt plantet enkelte granplanter til juletreproduksjon. Den lille hogsten som har forekommet, har kun vært til brensel.

Planleggingen av restaureringen startet i 2002 gjennom et samarbeid mellom tidligere fylkeskonservator Kolbein Dahle, museumshåndverker og bygningsvernkonsulent Jarle Vangstad ved Stiklestad Nasjonale Kultursenter og avdelingsleder Per-Arve Hammer ved Verdal v.g.s. I 2005 startet de første arbeidene med å restaurere stua og uthuset. Det var naturlig nok et strakstiltak for å hindre videre forfall. Det første en gjorde var oppjekking og oppretting av uthus gjennom nye pilarer. Dette arbeidet ble gjort av Boris Kvamme og Asbjørn Fossli. I 2006 ble grunnmuren rettet opp. I form av et dokumentasjonskurs ble det videre arbeidet planlagt. Gjennom stor dugnadsinnsats ble det ryddet både i bygninger og området rundt. Snekkerarbeidet (restaureringen) har i vesentlig grad vært utført av Dahle, Vangstad og tidligere eier Asbjørn Fossli. Våren 2007 ble stua rettet opp og nye syllstokker ble lagt på. Kammerset er blitt restaurert, og ytterveggen på vestsida (mot gårdsplassen) er så godt som ferdig med nytt panel. En har påbegynt arbeidet med vinduene, samt en del drenering er gjennomført utenfor murene. Råteskadene på østveggen ble utbedret i 2008 og fikk nytt panel. Fire nye vindu er montert på stuebygningen i mai 2009. Disse er produsert hos Snekkeriet Verdal as.

Kolbein Dahle

Jarle Vangstad

Per-Arve Hammer

Restaureringsarbeidet ble et prosjekt utformet gjennom kurs underlagt Verdal v.g.s. Det har vært avviklet ulike kurs, og en planlegger fremtidige, hvor en retter seg mot bygningssnekkere og tømrere med spesiell interesse for vern av gammel bygningsmasse. Kursene har hittil blitt ledet av Per Arve Hammer og er et samarbeid mellom Verdal v.g.s, Høgskolen i Sør-Trøndelag, Stiklestad Nasjonale Kultursenter og Opplæringskontoret for byggfagene i Inn-Trøndelag. Det planlegges også kurs innen utvendig kledning, reparasjonslaft, utvendig overflatebehandling av gamle hus og legging av spontak.

I forbindelse med restaureringen har Fjellplassen mottatt offentlig støtte fra følgende bidragsytere:

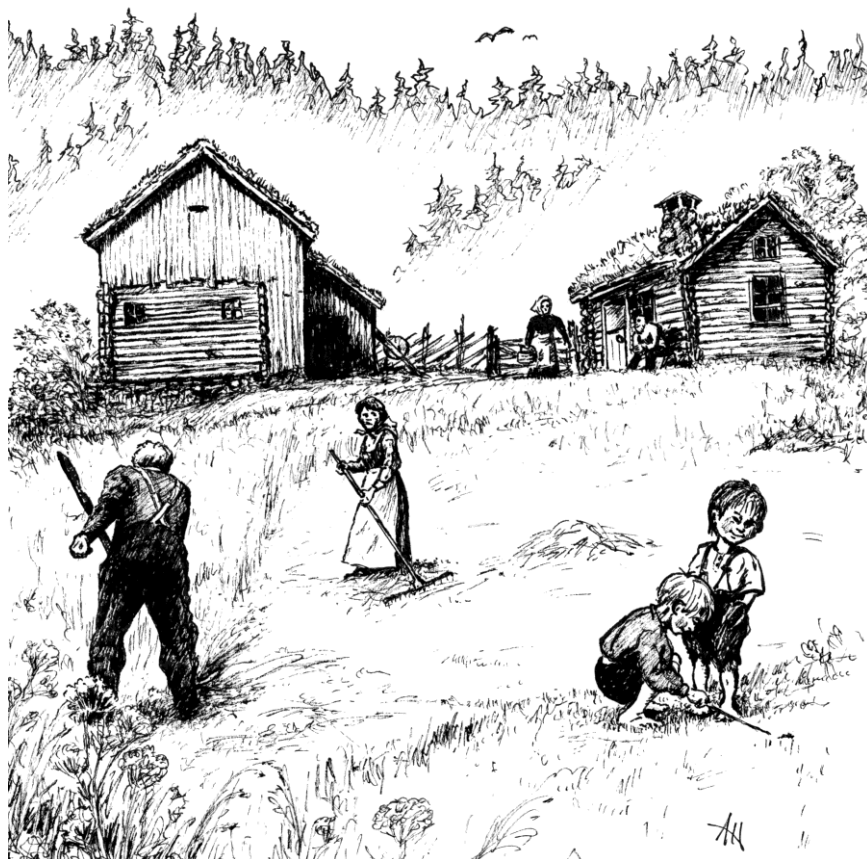
Nord-Trøndelag fylkeskommune, Norsk Kulturminnefond, Frosta kommune og Stiftelsen UNI. Siden 2006 ble det gitt SMIL-midler (spesiell miljøtiltak i landbruket). Disse skal nyttes til slått av jordet rundt Fjellplassen, slik at den ikke skal gro ned. Eierne har selv bidratt med stort beløp, samt innsats og timer som ikke kan måles i kroner. Det har vært nedlagt et utall med dugnadsarbeid de siste fem årene fra frivillige, elever og eierne selv.

Det er foreløpig ingen inntekstkilder tilknyttet bruket. Forsøk på å leie ut jorda har ikke gitt resultater. Ei heller hva gjelder hogst av ved. Eierne har håp om at de rekreasjonsmuligheter som finnes ved Fjellplassen og nærmiljøet, vil gi potensielle inntekter. Nord-Trøndelag Turistforening har opparbeid en tursti via Fjellplassen opp til Storheia, hvor det er et flott utsyn over indre Trondheimsfjorden. Ved Ingeltjern i nærheten av Storheia har Turistforeningen ei hytte. Nedenfor Fjellplassen ligger Sottjønna som gir ro-, padle- og fiskemuligheter.

Arnstein Fossli, september 2009

Her er det også etablert en badeplass. Hva gjelder fremtiden ligger stedet til rette for så vel privat bruk som utleie. Hus må brukes skal de puste og overleve. Ansvarlig eier ser derfor for seg kurs, møter og ekskursjoner - da stedet har rikt planteliv og fine fritidsmuligheter, for ikke å snakke om ei rik historie som kan flettes inn i undervisning og forståelsesformidling av en *svunnen tid* - hvor livet ikke alltid var like enkelt, lettvinnt og selvfølgelig, og som var så typisk for sin tid, hvor flere utvandret til Amerika fra nettopp slike steder som Fjellplassen. Dagsbesøk, overnattinger og weekender kan sys sammen til ulike pakker etter ulike interesser og behov. Kombinasjonen gammel bosetting, natur og historie er en berikelse.

Epilog

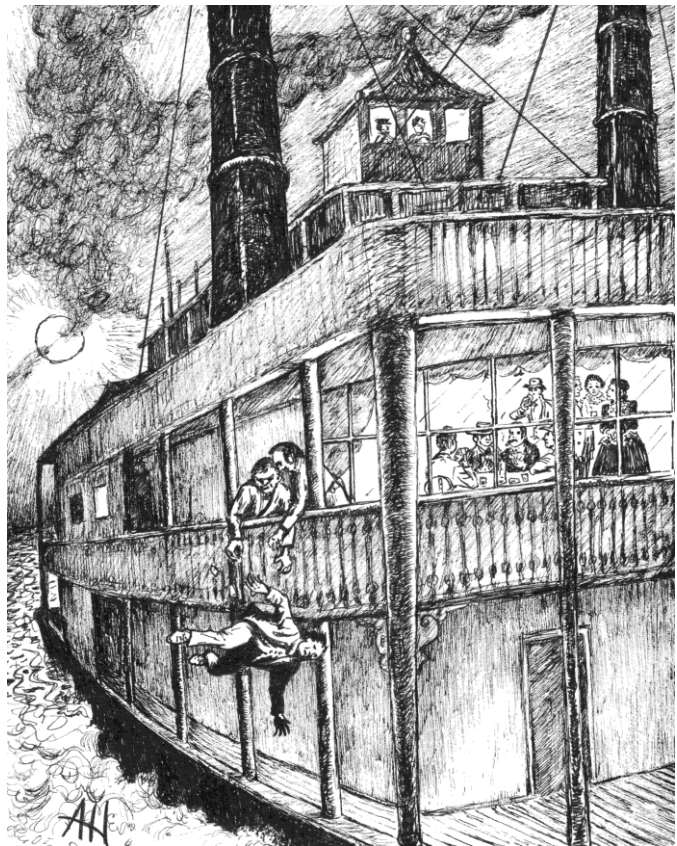
Det er våren 1847. Rasmus Olsen Fjellplass er 22 år, og dreng hos Arnt og Lorentse på Hanebogen i Åsen. Det kunne han nok takke tanta si for. Gjertrud, søster til far til Rasmus - hadde giftet seg med en annen Ole Olsen fra Stjørdal i 1823. De bodde til å begynne med på Fjellplassen, men flyttet i 1830 til Gammelplassen, den eldste av husmannsplassene under Hanebogen. Sjølfolket på Hanebogen var fra Fløan på Skatval. Disse trengte arbeidskraft, da de overtok bruket for 300 spesidaler i juni 1833. Da Rasmus kom til gården som dreng hadde familien 2 jenter i tenårene og to sønner under 7 år. I en ledig stund av og til dro Rasmus til husmannsplassen vest av gården for å besøke sine søskenbarn. Lite ante han hvilken sorg som etter hvert skulle prege tante og onkel på den lille husmannsplassen. De skulle få sju barn: en dødfødt, en døde som baby, en døde som tenåring og to dør i tjueårene. Og da yngste dattera, Anne Gurine utvandret til Amerika - rett nok etter at foreldrene var døde, var det kun en igjen til å overta plassen og bringe slekta videre i Norge, nemlig Petter Olaus (f. 1832, samme navn som sitt søskenbarn). Og midt i disse tragediene, nedkommer de to eldste døtrene med hver sin "lausunge". Først Olianna i 1846. Hun blir da som 19-åring mor til Eleseus, forblir ugift og dør to år senere. Så Inger Anna, som 18-åring nedkommer med en "uekte sønn" den 19. desember 1847. Han blir døpt Lorents. Inger Anna forblir også ugift og dør sju år senere. To lausunger, to med oppvekst uten mødre. Bestemor Gjertrud måtte ta den børi og. Men hva har så Rasmus fra Fjellplassen med dette å gjøre?

Jo, Rasmus er far til den ene "lausungen" - med sitt eget søskenbarn på 18 år. Vi vet ikke hvordan det utviklet seg, men det er lite som tyder på at Rasmus hadde et lengre forhold til sitt søskenbarn, Inger Anna. Dette ut i fra at Rasmus gifter seg med Dorthea fra Skogn så kort tid etter. Trolig var Inger Anna og Rasmus ute på livet i en ungdommelig våryr rus før påsken i

1847, en liten flukt fra den harde hverdagen. Og så var de "uheldige". At det skjedde begge de unge søstrene, kan jo gi spekulasjoner, - om ikke hva gjelder barnefaren. Hos søster Olianna var barnefaren en gutt som het Iver. Ei heller aldersmessig. Det var ikke uvanlig å være mor før de fylte tjue. Men at begge søstrene får "lausunger", samt dør kort tid etterpå - begge to, kan gi visse tanker. Uansett tar i alle fall Rasmus ansvar og erkjenner seg farskapet til Lorents. Hvorfor ble gutten døpt Lorents? Det synes som at foreldrene til Rasmus, Elisabeth og Ole fikk en sønn den 25. mars 1822, som ble døpt Lorents i Levanger kirke den 12. mai. Døde denne broren til Rasmus? Han er ikke registrert verken i Frostaboka eller Åsenboka. Kanskje ble Lorents oppkalt etter ham?

Å være født "lausunge" var ikke uvanlig, men ikke lett. Heller tvert om. Å ikke bli gift var derimot uvanlig, spesielt for kvinnfolk. Ekteskapet var livsforsikringen. Vår Lorents skulle vokse opp på Fjellplassen, innlemmet i familien til Rasmus. Før konfirmasjonen kom han helt sikkert i tjeneste på en eller annen storgård. Og her ble han til han utvandret sammen med sin onkel Petter Olaus i 1866. Det å utvandre kom nok ganske så naturlig for Lorents. Kanskje som en befrielse? Livsgrunnlaget var ikke det beste. For enkelte var det å være "lausunge" en belastning. En kunne føle seg både lite velkommen og "att-i-veien". Manglende blodsband kunne føre til uheldige omstendigheter, eksempelvis markant forskjellsbehandling av stebarn i relasjon til egne barn. Historien skjuler her trolig store mørketall. For Lorents stod nå Amerika frem som en redning. Rykte om at i Amerika var alle like, skapte drømmer. "Tenk det å kunne være selvstendig, akseptert - sin egen lykkesmed". Jo, valget for Lorents var enkelt. Men så enkelt skulle derimot livet i Amerika ikke bli.

Vi vet ikke så mye om hva som skjedde med Lorents da han kom til sitt nye land. Han var sterk og arbeidsfør, men veik og sårbar på andre felt. Kanskje ble han et lett offer. Spranget fra Fjellplassen på Frosta til Chicago var stort. Der Fjellplassen var jordnær, var Chicago kjempehøy og uvirkelig. Alt syntes å rekke inn i himmelen, fristelsene mangfoldige. En tur på elvebåtene oppover Mississippi var noe annet enn en rotur på Sottjønn. Bylivet og elvebåtene var fulle av spekulanter, parasitter og sjarlatanere. En stakkars fra ei fjellhulle i Trøndelag ble raskt lokket ut på dypt vann. Så også med Lorents. Familiene i Amerika med relasjon til Fjellplassen vet ikke direkte hva som skjedde med Lorents, men tradisjonsfortellingen går ut på at han omkom under meget mystiske omstendigheter (played down / foul play). Ja, stakkars "lausungen" fra Fjellplassen ble visstnok drept og kastet overbord fra en elvebåt i 1867, 20 år gammel. Lorents hadde kommet i *dårlig selskap*, og ble bondefanget - et ukjent begrep på Frosta på den tiden.

Lorents var en av disse som ikke skulle vært født. Han var på feil sted til feil tid. Fjellplassen vil stå der som et lite minne også over disse som gjennom hele livet ikke fant graset grønnere på andre siden. Lorents var på et vis ”ingen”. Han kom fra intet, og han forsvant i intet.

Tilbake står Fjellplassen der nå som et lite fyrtårn, for å vise oss en vei til ettertanke, om en plass og et folk som hadde sin tro og sine drømmer. Fjellplassen vil ikke forsvinne - den representerer oss alle. Vinden mellom bygningene snakker sitt eget språk, forteller om glede og fortvilelse. Gir oss et vitnesbyrd om vår sårbarhet, men samtidig om muligheter dersom vi tar vare på vår arv. Gjennom utskjæringer og dekorative malinger på veggene inne i stua, forteller Fjellplassen sin historie. Veggene er et vitnesbyrd om en annen tid. Veggene er malt med okseblod, urin og aske.